

Nr 76.

Utlåtande i anledning av väckt motion om förbättrad löneställning åt innehavare av vissa arvodestjänster vid försvarsväsendet.

(5:e avd.)

I en inom andra kammaren väckt motion (II: 42) har herr *von Friesen* hemställt, att riksdagen måtte bevilja de vid försvarsväsendet pensionsavgångna i arvodesbefattningar efter 5 års tjänst en löneuppflyttning i närmast högre löneklass och efter 10 års tjänst ytterligare en löneuppflyttning till närmast högre löneklass inom samma löneplan samt att de vid slutlig avgång ur tjänst erhålla den pension som svarar mot erhållen löneklassuppflyttning.

I motionen anföres bl. a. följande.

En grupp av den militära tjänstepersonalen utgöres av s. k. arvodister, d. v. s. officerare och underofficerare, som efter uppnådd pensionsålder kvarstå i tjänst och upprätthålla befattningar i expeditions- och förvaltningstjänst.

Denna personal, som är en kvarleva av 1925 års försvarsorganisation, på grund av befälsbrist ytterligare utökad i 1942 års försvarsordning, har erhållit en mycket blygsam ersättning för det arbete den utfört.

Personalens arvode utgöres av skillnaden emellan lönen på aktiv stat och pensionen. Det är sålunda en för staten synnerligen billig arbetskraft det här gäller, och även för personalen kunde anordningen med detta system blivit fördelaktig, om det tagits hänsyn till framställningar från denna personal beträffande mindre justeringar i löne- och pensionsförhållanden. Så har emellertid icke skett, vilket förorsakat, att de befattningar som avsetts att besättas med pensionerade underofficerare nu i stor utsträckning måste besättas med annan personal, såsom vpl underofficerare, reservanställda underofficerare och civil personal. Härigenom förorsakas statsverket utgifter som kunnat undvikas, samtidigt som personalen skulle känt sig tillfredsställd, om ovanberörda framställningar vunnit beaktande.

De gjorda framställningarna ha varit ganska blygsamma och gällt en uppflyttning i lönehänseende med en löneklass efter 5 års tjänst som arvodist och ytterligare en löneklass efter 10 års arvodisttjänst samt berättigande att i pensionshänseende bliva jämställda med personalen i dessa löneklasser.

Det skäl som åberopats för ett avslag på ovannämnda framställning från personalens sida har varit gällande lönestopp. Invändningen förlorar dock mycket av sitt berättigande, då det kan visas, att statsverkets utgifter i många fall blivit större genom många pensionerades obenägenhet att åtaga sig arvodesuppdragen.

Över motionen har, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *statens lönenämnd* avgivit yttrande och därvid anfört följande.

Enligt gällande bestämmelser (TLA 1947 nr 65) äger anställningshavare i reserven, som med ålders- eller förtidspension avgått från beställning på aktiv stat, övergångsstat eller reservstat, under förordnande å här avsedd arvodesbefattning uppbära arvode till belopp motsvarande lönen för den löneklass, till vilken befattningen är hänförd. Ifrågavarande löneklass utgör i flertalet fall slutlöneklassen i den lönegrad, till vilken befattningshavaren senast varit hänförlig under innehav av beställning på aktiv stat. Under förordnandet äger befattningshavaren icke uppbära honom tillkommande tjänstepension. Den ersättning, som tillfaller befattningshavaren för hans arbete å befattningen, uppgår således i allmänhet till skillnaden mellan å ena sidan den lön han skulle ha åtnjutit vid kvarstående i förut innehavd beställning och å andra sidan tjänstepensionen. För en fanjunkare, som efter pensionering vid 50 års ålder uppehåller arvodesbefattning i 1:20 å 3-ort, utgör den på så sätt beräknade ersättningen 238 kronor för månad. Motsvarande belopp utgör för en kapten, som uppehåller befattning i 1:29, 396 kronor. Till jämförelse kan nämnas, att om i brist på pensionsavgångna sökande befattningar hänfödda till nu angivna löneklasser måste besättas med civila innehavare, dessa skola anställas såsom extra tjänstemän i högst Cg 15 resp. högst Cg 23. Begynnelselönerna i nämnda lönegrader utgöra å 3-ort 567 resp. 831 kronor för månad.

Lönenämnden finner det förståeligt, om befattningarna med hänsyn till nu utgående nettoersättningar, åtminstone under rådande förhållanden på arbetsmarknaden, icke framstå såsom särskilt lockande för de personalkategorier, för vilka de äro avsedda. Såsom framhållits i motionen, ställer det sig ekonomiskt ofördelaktigt för statsverket, om andra kategorier, såsom f. n. i icke obetydlig utsträckning är fallet, måste tagas i anspråk för befattningarnas uppehållande.

Lönenämnden vill emellertid framhålla, att frågan om de med försvarets arvodesbefattningar förenade förmånerna är att bedöma i ett större sammanhang. Den ingår nämligen i de omfattande problemkomplex om pensionsålder för anställningshavare i statens tjänst och om ersättning åt befattningshavare, som efter inträdd pensionsålder tagas i anspråk för arbete i statens tjänst, vilka äro föremål för utredning genom 1948 års pensionsålderskommitté. I de för kommitténs arbete meddelade direktiven har särskilt angivits, att utredningen även bör omfatta frågan om pensionsålder och därmed sammanhängande spörsmål för försvarsväsendets personal. Med hänsyn härtill synes motionen icke böra läggas till grund för något beslut om ändring av gällande bestämmelser rörande de ifrågavarande arvodesbefattningarna.

Utskottet. Vid försvarsväsendet finnas alltsedan år 1925 ett antal arvodesbefattningar, avsedda för pensionerad militär personal. Antalet sadana befattningar utgör f. n. enligt uppgift 1109. I brist på pensionsavgångna beställningshavare upprätthållas emellertid ifrågavarande befattningar i icke obetydlig omfattning av personal tillhörande andra kategorier.

Den till pensionsavgången beställningshavare i arvodesbefattning utgående ersättningen utgöres i regel av skillnaden mellan den lön vederbörande skulle ha åtnjutit vid kvarstående i förut innehavd beställning och tjänstepensionen. Anordningen är ekonomiskt fördelaktig för statsverket. Den möjlighet, som står den pensionsavgångna personalen till buds att jämväl efter inträdet i pensionsåldern bibehålla sin tidigare ekonomiska standard för ytterligare ett antal år, lärer väl även ur personalsynpunkt normalt kun-

na anses som en förmån. Att betraktelsesättet kommit att förskjutas i motsatt riktning torde bl. a. få ses mot bakgrunden av rådande förhållanden på arbetsmarknaden.

Såsom statens lönenämnd framhållit, har åt 1948 års pensionsålderskommitté uppdragits att utreda frågorna om pensionsålder för statliga anställningshavare och om ersättning åt befattningshavare, som efter pensionsåldern tagas i anspråk i statens tjänst, varvid särskilt angivits att utredningen borde avse frågan om pensionsålder och därmed sammanhängande spörsmål för försvarsväsendets personal. De i motionen väckta frågorna — vilka delvis äro av organisatorisk natur — synas utskottet böra komma under övervägande i ett större sammanhang. Utskottet finner sig med hänsyn härtill icke kunna tillstyrka, att åtgärd nu vidtages av i motionen föreslagen innebörd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,
att motionen II: 42 icke må till någon riksdagens åtgärd
föranleda.

Stockholm den 18 april 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 75.

Reservation

av herr *Ståhl*.
